

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року (988-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
4. Кремень, В. Г., Топузов, О. М., Ляшенко, О. І., Мальований, Ю. І., & Засєкіна, Т. М. (2023). Профільна середня освіта: концептуальні засади для нової української школи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1-8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201>
5. Міністерство освіти і науки України. Концепція профільного навчання в старшій школі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v10_1290-03
6. Міністерство освіти і науки України. Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0854290-09>
7. Міністерство освіти і науки України. URL: Про затвердження Концепції профільного навчання у старшій школі. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1fe82a9c95d.pdf>
8. Міністерство освіти і науки України. Проект державного стандарту профільної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/10/30/HO-proyekt.Derzhstandartu.profilnoyi.serednoyi.osvity-30.10.2023.pdf>

УДК 373.5.048:331.548

Олег Морін,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник,

Інститут проблем виховання НАПН України

<https://orcid.org/0000-0001-5756-8359>

morin_oleg@ukr.net

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КАР'ЄРНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті наголошується, з огляду на те, що з 2027 р. НУШ у повному обсязі буде здійснюватися для усіх здобувачів освіти ЗЗСО України, постає необхідність розгляду різних аспектів здійснення профільного навчання у старшій школі. Одним з них є забезпечення професійного самовизначення випускників ЗЗСО, особливо у контексті сучасних підходів до цього процесу в умовах реформи НУШ, а саме формування в них кар'єрної спрямованості.

Ключові слова: учні, формування, профорієнтаційна технологія, кар'єрна спрямованість, профільне навчання.

Abstract. The article emphasizes that, in view of the fact that from 2027, NUSh will be fully implemented for all education-seekers of the National Secondary School of Ukraine, there is a need to consider various aspects of the implementation of specialized training in high school. One of them is the provision of professional self-determination of graduates of ZZSO, especially in the context of modern approaches to this process in the conditions of the reform of the National Academy of Sciences, namely the formation of career orientation in them.

Keywords: students, formation, vocational guidance technology, career orientation, specialized training.

Скорочення:

НУШ – Нова українська школа

ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти

Вступ. Міністерством освіти і науки України поступово здійснюються діяльність з упровадження реформи НУШ у старшій, тобто профільній, школі. У 2024 р. має відбутися затвердження нового Державного стандарту старшої профільної школи, до 2025 р. завершитися формування мережі профільних ліцеїв, кадрового складу й обладнання освітніх установ, а вже з 2027 р. НУШ у повному обсязі розгортається для усіх здобувачів освіти ЗЗСО України.

Тому на часі розгляд різних аспектів здійснення профільного навчання в умовах реформи НУШ. Одним з них є забезпечення професійного самовизначення випускників ЗЗСО, особливо у контексті сучасних підходів до цього процесу, а саме формування в них кар'єрної спрямованості.

Метою статті є розгляд аспектів впровадження профорієнтаційних технологій формування кар'єрної в учнів ЗЗСО в умовах профільного навчання.

Виклад основного матеріалу. Подальше дієве впровадження реформи НУШ безпосередньо залежить від ефективної взаємодії між залученими до її розгортання освітніми управлінцями, вчителями, батьками, експертами та громадськими організаціями, від розроблення ефективного інструментарію для забезпечення діяльності усіх суб'єктів комплексу НУШ (Вакуленко та ін., 2021).

Розроблення технології формування в учнів ЗЗСО кар'єрної спрямованості в умовах профільного навчання має стати однією зі складових такого інструментарію. Означена технологія покликана забезпечити формування в учнів готовності до свідомого вибору профілю навчання в старшій школі шляхом надання ґрунтовної інформації про зміст, структуру, вимоги кожного напрямку профільного навчання, можливі напрями продовження освіти після завершення навчання у ЗЗСО, поглиблення знань про характер праці найбільш привабливої для учня професійної сфери і шляхів набуття відповідної професії.

Варто зазначити, доцільність розробки технології формування в учнів ЗЗСО кар'єрної спрямованості в умовах профільного навчання засвідчують результати проведеного у 2023 р. співробітниками лабораторії виховання готовності до ринку праці Інституту проблем виховання НАПН України констатувального експерименту.

Для нас одним з результатів проведеного експерименту є впевненість у необхідності створення ресурсних центрів виховних технологій освітніх закладів для забезпечення зокрема дієвого впровадження профорієнтаційної технології формування в учнів кар'єрної спрямованості в умовах профільного навчання.

Метою діяльності центрів має бути не тільки накопичення розробок занять виховної спрямованості кожної предметної галузі, виховних заходів, портфоліо педагогів з висвітленням досвіду виховної роботи, тощо, а і база даних презентацій закладів освіти різного типу, матеріалів зустрічей з представниками цих закладів та ілюстративний матеріал за наслідками проведених екскурсій до училищ, коледжів, університетів, виробництв, офісів компаній, центрів зайнятості тощо. А також матеріали індивідуальних, або групових проєктів щодо вивчення світу професій та ринку праці, матеріали наскрізних уроків (занять) з елементами профорієнтаційної спрямованості, бесід з випускниками закладів про професії та шляхи набуття ним цих професій, тощо (Морін, 2023).

Варто зазначити, діяльність ресурсних центрів виховних технологій освітніх закладів по формуванню готовності підростаючої особистості до сприйняття виховних впливів і правильного реагування на них можливо шляхом створення відповідних умов (Бех, 2021).

1. Спрямованість взаємодії суб'єктів профорієнтаційної діяльності на перспективу, зокрема у аспекті забезпечення розвитку особистості вихованця. Наприклад, одним з напрямів такої діяльності може бути проведення педагогічними працівниками тривалої, цілеспрямованої роботи з вивчення і розвитку в учнів креативних можливостей так необхідних у будь-якій сфері професійної діяльності людини, чи добору видів профорієнтаційної діяльності відповідно до здібностей кожного з них.

2. Програмно-цільовий педагогічний вплив на учнів згідно з їхніми новими особистісними утвореннями. За такого характеру виховного впливу дії педагогічних працівників мають випереджальний характер, зумовлюються не наявною ситуацією, а його цілями, розробленою програмою дій, і ситуація створюється як результат постановки цілі й розробки програми.

3. Забезпечення творчої самодіяльності учнів у всіх її видах і формах. До творчої самодіяльності їх необхідно послідовно й цілеспрямовано готувати. Це важливо також тим, що обумовлює необхідність сприяння учням у формуванні і розвитку вмінь та навичок самоорганізації життєдіяльності.

4. В основу діяльності центру має бути покладено орієнтацію педагогічних впливів на виховання успіхом. Виховання успіхом є однією з важливих умов розвитку особистості. Лише успіх молодого людини формує у неї достатню віру в себе і на цій основі – прагнення стати кращою.

Спрямованість діяльності центру має відповідати визначеній колегами у матеріалах «Професійна орієнтація у Новій українській школі» базовій формулі цілісної професійної орієнтації в закладах освіти (наскрізна професійна орієнтація, профорієнтаційні курси, практика та волонтерство) і забезпечувати організацію, координацію і впровадження змісту усіх її елементів (Професійна орієнтація у НУШ, 2020).

Наскрізна професійна орієнтація обумовлює доцільність розширення змісту освітнього процесу за рахунок включення матеріалів профорієнтаційного спрямування, які зокрема встановлюють зв'язок між предметними галузями і відповідними професійними сферами діяльності людини, знайомлять з професіями та окремими спеціальностями, їх місцем на сучасному ринку праці, тенденціями і перспективами розвитку, що опосередковано спонукає учнів до вибору майбутньої професії, дозволяє на наступних етапах профорієнтаційної діяльності освітнього закладу точніше виявляти їхні професійні мотиви, інтереси та нахили, сприяти формуванню кар'єрної спрямованості.

Профорієнтаційні курси на рівні базової та старшої профільної освіти мають поставати як факультативні курси та курси за вибором. Для базової школи це має бути курси, що забезпечують усвідомлений вибір учнями напряму профільного навчання, а на рівні профільної школи курси спрямовані вже на вибір майбутнього професійного шляху, тобто на формування кар'єрної спрямованості (Охріменко та ін., 2022).

Не останнє місце в означеній профорієнтаційній діяльності освітнього закладу має займати організація професійних проб.

Професійна проба спрямована на моделювання окремих ключових елементів дій притаманних відповідній сфері професійної діяльності людини, краще конкретній професії. Це дозволяє учням отримати уявлення про характер і особливості здійснення певних професійних дій, результатів цих дій і отримати уявлення про можливість застосування наявних в них знань і умінь на практиці, в реальних життєвих ситуаціях. При цьому учні не тільки вивчають свої сильні та слабкі сторони, а і визначають, які навички їм потрібно поліпшити і яких знань набути для досягнення результатів в обраній професійній сфері.

І головне, учні отримують можливість зрозуміти, чи відповідає обрана професія їхнім особистим цілям і інтересам, зіставити свої професійні наміри з обраною професією, оцінити, якими компетенціями варто оволодіти для успішної самореалізації у майбутньому в обраній професійній галузі, створює сприятливі умови для усвідомленого і обґрунтованого професійного самовизначення, прийняття рішення щодо шляхів побудови своєї майбутньої професійної кар'єри.

Практика та волонтерство може здійснюватися під час роботи над різноплановими проектними задачами (створення інформаційних матеріалів за темами «Підприємства нашого міста», «Подорож у світ професій», «Професії майбутнього» тощо), залучення та заохочення до добродійної, волонтерської діяльності, до виконання суспільно-корисних і професійно-

орієнтованих справ, наприклад, до озеленення пришкольних територій чи впорядкування громадських об'єктів, тощо (Професійна орієнтація у НУШ, 2020).

Важливість волонтерської та добродійної діяльності для розвитку особистості важко переоцінити. Це не лише сприяє безкорисливій допомозі уявним оточуючим, але й сприяє піднесенню різних аспектів особистості, а саме, розвитку фізичних, інтелектуальних, моральних, якостей, формування громадянської позиції, патріотизму, любові до українського народу, до України, тощо.

Участь у волонтерських заходах може включати фізичну активність, що сприяє розвитку фізичної витривалості та сили. Під час волонтерської діяльності учні можуть стикатися з новими ситуаціями, вирішувати проблеми та працювати у команді. Це сприяє розвитку критичного мислення та творчих навичок. Волонтерство надає можливість виявити емпатію, співчуття та відчуття відповідальності перед іншими, сприяє вихованню моральних цінностей, таких як справедливість, терпимість тощо. Участь у волонтерських проєктах допомагає формувати усвідомленість громадянської відповідальності та заохочує активну участь в житті суспільства.

Висновки. Важливість формування в учнів ЗЗСО кар'єрної спрямованості визначається тим, що цей процес має чималий вплив на подальший життєвий і професійний шлях молодої людини. Можна визначити кілька ключових аспектів, які підкреслюють вагомість цього процесу, а саме професійне самовизначення особистості, яке відбувається завдяки формуванню кар'єрної спрямованості, що допомагає учням краще розуміти свої інтереси, навички, схильності та цінності, сприяє підвищенню рівня готовності до вибору професії, обґрунтованості і адекватності такого кроку, дозволяє обрати професію, яка найкращим чином відповідає їхнім індивідуальним особливостям, мріям і життєвим цілям, що у свою чергу зменшує вірогідність можливого невдалого вибору.

Для цього у контексті реформи НУШ важливо продовжити модернізацію змісту освіти, використовувати інноваційні підходи та технології, які дозволяють налагодити ефективну взаємодію між усіма суб'єктами профорієнтаційної діяльності, а саме, здобувачами освіти, педагогами, шкільними психологами, соціальними педагогами, батьками, закладами освіти, іншими інституціями.

Отже, забезпечення процесу формування кар'єрної спрямованості учнів ЗЗСО в умовах профільного навчання є необхідною складовою сучасної освіти, яка сприяє гармонійному індивідуальному та професійному розвитку зростаючої особистості.

Список використаних джерел

1. Бех, І.Д. (2021). Сучасна освіта на шляху досконалості. *Рідна школа*, 1-2(1072).
2. Морін, О.Л. (2023). Результати констатувального експерименту по формуванню в учнів ЗЗСО кар'єрної спрямованості. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Івано-Франківськ: «НАІР».
3. Вакуленко, Т., Гриневич, Л., & Лінник, О. (2021). Нова українська школа. Дорожня карта реформи базової та профільної школи. Проєкт для обговорення (Л. Гриневич, ред.). Київ: АКМЕ ГРУП.
4. Професійна орієнтація у Новій українській школі (2020). Матеріали Програми ЄС «“EU4Skills”: кращі навички для сучасної України». URL:https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczya-profori%D1%94ntaczii%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennya-16_12_20-.pdf
5. Охріменко, З. В., Морін, О. Л., Шевенко, А. М., & Вороніна, Г. Р. (2022). *Форми і методи формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів до трудової діяльності: методичні рекомендації* / за ред. З.В. Охріменко. Кропивницький: Імекс-ЛТД. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732089>